

Kuntalaiskyselyn 2026 loppuraportti

Rautavaaran kunnassa toteutettiin kuntalaiskysely, jonka tarkoitus oli selvittää kuntalaisten kokemuksia, mielipiteitä ja toiveita kunnan palveluihin ja niiden kehittämiseen liittyen.

Kyselyn tekeminen ja valmistelu

Kysely valmisteltiin vuoden 2025 kuntalaiskyselyn ja johtoryhmän jäseniltä saamien kysymysten pohjalta.

Kyselyä kehitettiin vuoden 2025 kuntalaiskyselystä eri tavoin. Kysymysten määrää karsittiin. Enemmistö kysymyksistä oli avoimia kysymyksiä, joihin pystyi kirjoittamaan vastauksen omin sanoin. Avoimilla vastauksilla tavoiteltiin konkreettista palautetta, jolla toimintaa voisi kehittää. Kysymyksiin lisättiin enemmän selittäviä osioita (esimerkiksi mitä elinkeinopalvelut ovat), jotta vastaaja ymmärtäisi paremmin, mitä hänen pitää arvioida. Pakollisissa kysymyksissä oli mukana myös ”ei koske minua” -vaihtoehto, joka puuttui edellisestä kyselystä. Myös ulkopaikkakuntalaisten oli mahdollista vastata kyselyyn.

Kysely oli avoinna 26.3.–26.4.2026. Kysely oli avoinna verkossa, minkä lisäksi kyselyn pystyi täyttämään paperisena kirjastolla. Verkkokyselyä mainostettiin kunnan verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavissa.

Vastaajista

Kyselyn tulokset ovat kokonaisuudessaan luonteeltaan enemmän kvalitatiivisia kuin kvantitatiivisia, sillä numeerisesti mitattavia kysymyksiä oli verrattain vähän.

Verkkokyselyyn tuli 43 vastausta. Paperiseen kyselyyn tuli kolme (3) vastausta, joista yksi oli tosin jätetty kesken ensimmäisten kysymysten aikana. Kyselyn vastausmäärä on kohtalaisen hyvä, mutta sitä voi edelleen pitää varsin maltillisena. Vuoden 2025 kuntalaiskyselyyn vastasi 62 ihmistä. Vastaajista 47 % ilmoittaa olevansa eläkeläisiä, 35 % työssäkäyviä ja 9 % yrittäjiä. Vastaajista yli puolet (53 %) on yli 60-vuotiaita. Työttömiä on vastannut 7 % ja vain yksi vastaaja on opiskelija (Joku muu -kohta), joten opiskelijat ja työttömät ovat kyselyssä aliedustettuina. Kyselyyn ei ole tullut yhtään vastausta alle 20-vuotiailta, eli nuoret eivät ole lainkaan edustettuina kyselyssä.

Vastaajista 37 asui Rautavaaralla ja kahdeksan (8) ei asunut Rautavaaralla. Etenkin muualla asuvien (todennäköisesti esimerkiksi mökkiläisten, matkailijoiden tai Rautavaaralta poismuuttaneiden) osuus on pieni eikä siten yleistettävissä.

Kyselyä suunniteltaessa tehtiin tietoinen valinta rajata kyselyyn vastaajien perustietojen kysymistä mahdollisimman vähäiseksi. Esimerkiksi sukupuolijakaumaa ei ole saatavilla.

Kokonaisuudessaan vastaajamäärä ei ole kovinkaan edustava Rautavaaran asukkaiden osalta, eli kuntalaiskyselyn tulokset voidaan nähdä korkeintaan suuntaa antavina ja laadullista (kvalitatiivista) tietoa tuottavina.

Luonto on Rautavaaran suurin vahvuus

Rautavaaran parhaaksi puoleksi koetaan luonto, joka mainitaan lähes kaikissa vastauksissa kysymykseen ”Mikä on parasta Rautavaaralla?”. Avoimissa vastauksissa toistuvat maininnat puhtaasta luonnosta, rauhasta, hiljaisuudesta, luonnonläheisyydestä, luonnossa liikkumisen mahdollisuuksista. Myöhemmissä väittämässä 89 % vastaajista toivoo, että kunta huomioi toiminnassaan luonnon.

Myös yhteisöllisyys erottuu yksittäisissä vastauksissa Rautavaaran vahvuutena, esimerkiksi mukavat ihmiset nimetään kunnan vahvuudeksi.

Vahvuudet ovat linjassa Rautavaaran uudistetun Paras luonnostaan 2026–2036 -kuntastrategian kanssa, sillä kuntastrategia nostaa juuri luonnon ja yhteisöllisyyden kahdeksi kunnan toimintaa määrittäväksi arvoksi yritteliäisyyden sekä oikeudenmukaisuuden ja suoraselkäisyyden rinnalla.

Turvallisuus ja rauhallisuus mainitaan monissa vastauksissa Rautavaaran vahvuuksina. 87 % vastaajista kokee asuinympäristönsä turvalliseksi ja 82 % pitää sitä viihtyisänä.

Hallintoon ja päätöksentekoon pääsääntöisesti luotetaan, mutta osa on varautuneempia

Päätöksentekoon pääsääntöisesti luotetaan, mutta osa suhtautuu kriittisemmin. 58 % vastaajista kokee kunnan päätöksenteon avoimeksi, 31 % ei pidä päätöksentekoa avoimena. Vaikka yli puolet vastaajista kokeekin päätöksenteon avoimeksi, lähes joka kolmas on eri mieltä väitteestä. Avoimissa vastauksissa päätöksenteko saa kritiikkiä kunnan keskustelukulttuurista ja eripuraisuudesta, minkä lisäksi päätöksenteko koetaan yksittäisissä vastauksissa liian suljetuksi tai henkilösidonnaiseksi. On silti hyvä muistaa, että enemmistö vastaajista ei ole arvioinut päätöksentekoa avoimissa vastauksissa.

Kuntalaiset arvioivat vaikuttamismahdollisuuksiaan rajallisiksi, sillä vain 35 % vastaajista kokee pystyvänsä vaikuttamaan kunnan asioihin. Vaikuttamiskeinoja on pyritty lisäämään, ja vuonna 2026 kunnassa on pilotoitu osallistavaa budjetointia, jonka tavoitteena on lisätä kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia. Johtoryhmässä käytyjen keskustelujen perusteella kuntalaisia on tarkoitus osallistaa myös vuoden 2027 talousarvion suunnitteluun. Vaikuttamiskeinoista olisi kuitenkin hyvä viestiä vielä lisää, jotta kuntalaiset olisivat paremmin tietoisia mahdollisuuksistaan.

53 % vastaajista arvioi kunnan palveluiden vastaavan omia tarpeita. Tarjottavien palveluiden tarkoituksenmukaisuus (tai vaihtoehtoisesti liian vähäinen määrä) voi selittää lukemaa. Avoimissa vastauksissa korostuvat esimerkiksi neuvolapalveluiden saatavuuden haasteet ja lääkärille pääsemisen vaikeus. Sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen on kuitenkin nykyisin Pohjois-Savon hyvinvointialueen vastuulla, joten kunnan vaikuttamismahdollisuudet ovat rajalliset. Yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa kuuluu edelleen kehittää, ja tarvittaessa kunta voi tehdä edunvalvontaa hyvinvointialueen suuntaan.

Osana kyselyä vastaajilla oli mahdollisuus arvioida tyytyväisyyttään eri kunnan osa-alueiden toimintaan. Pääsääntöisesti palveluihin ollaan tyytyväisiä. Oheinen taulukko esittelee tyytyväisten ja tyytymättömien vastaajien osuudet. ”Myönteiset soveltuvista” -muuttujassa on siivottu pois ”Ei koske minua” -vastaukset.

	Myönteiset kaikista	Kielteiset kaikista	Myönteiset soveltuvista
Tilojen siisteys	80,0 %	0,0 %	94,7 %
Liikuntamahdollisuudet	75,6 %	8,9 %	81,0 %
Vapaa-aikapalvelut	64,5 %	8,9 %	72,5 %
Yleisten alueiden viihtyvyys	62,2 %	31,1 %	65,1 %
Yhtenäiskoulun toiminta	55,6 %	2,2 %	80,6 %
Lukion toiminta	55,5 %	0,0 %	89,3 %
Hallintopalvelut	55,6 %	20,0 %	62,5 %
Elinvoiman kehittäminen	54,6 %	25,0 %	58,5 %
Yritysyhteistyö	48,9 %	26,7 %	53,7 %
Elinkeinopalvelut	44,5 %	22,2 %	55,6 %
Työvoima ja osaaminen	37,8 %	31,1 %	44,7 %
Teknisten määrärahojen käyttö	37,7 %	20,0 %	44,7 %

Hallintopalveluihin on tyytyväisiä 56 % vastaajista ja tyytymättömiä 20 % vastaajista. Onnistumisina vastauksissa nähdään hallinnon hyvä asiakaspalvelu ja ylijäämäinen kuntatalous, toisaalta kunnan henkilöstön toivottaisiin olevan paremmin tavoitettavissa. Avoimia vastauksia oli vain muutamia, joten todennäköisesti enemmistöllä vastaajista ei ole paljoa ajatuksia hallintopalveluista.

Elinkeinopalveluihin tyytyväisiä on 45 % vastaajista ja tyytymättömiä 22 % vastaajista. 54 % vastaajista arvioi, että kunta kehittää aktiivisesti alueen elinvoimaa ja houkuttelevuutta, 25 % on eri mieltä. 49 % vastaajista arvioi, että kunta tekee riittävästi yhteistyötä alueen yritysten ja muiden toimijoiden kanssa, 29 % vastaajista on eri mieltä yhteistyön riittävydestä. 38 % arvioi kunnan edistävän onnistuneesti työvoiman saatavuutta ja osaamista, kun taasen 31 % ei näe työvoiman saatavuutta riittävänä.

Todennäköisesti enemmistöllä vastaajista ei ole mielipiteitä elinkeinopalveluista, sillä elinkeinopalveluihin liittyvissä väittämässä korostuu ”Ei samaa eikä eri mieltä” -vastaukset ja ”Ei koske minua” -vastaukset.

Muutama avoin vastaus suhtautuu kriittisesti elinkeinopalveluihin ja työvoiman saatavuuteen. Tyytymättömyyttä voi selittää etenkin TE-uudistus, jossa työllisyyspalvelut siirtyivät vuoden 2025 alusta kuntien ja kuntien muodostamien työllisyysalueiden vastuulle. Rautavaaran kunta on ilmaissut tyytymättömyyden Kuopion työllisyyspalveluiden toimintaan, ja vuoden 2027 aikana Kuopion työllisyysaluetta on järjestelty uudelleen. Kehitettävää työllisyysaluetta ja sen kanssa tehtävän yhteistyön osalta kuitenkin on edelleen, ja toimivien käytänteiden rakentaminen vienee aikaa.

Kunnan viestintää voidaan pitää onnistuneena. 73 % vastaajista arvioi löytävänsä tarvitsemansa tiedon kunnan viestintäkanavista helposti. 13 % vastaajista ei arvioi löytävänsä tietoa helposti. Eniten kunnan kanavista seurataan Facebookia (73 % vastaajista) ja verkkosivuja (60 % vastaajista), mutta myös kunnan tiedotteita (47 %) ja Instagramia (13 %) seurataan. Vapaissa vastauksissa tiedottamisen koetaan parantuneen ja sitä arvioidaan pääsääntöisesti kiittelevästi, mutta yksittäiset vastaukset muistuttavat, ettei kaikilla kuntalaisilla ole internet-yhteyttä. Tiedottamisen tavoitavuutta voidaan pyrkiä edelleen lisäämään, ja tiedottaessa on hyvä huomioida myös muut kuin sosiaalisen median kanavat.

Eniten tyytyväisiä ollaan siivous-, koulu-, liikunta- ja vapaa-aika-palveluihin

Varhaiskasvatuksen ja koulun palveluihin vaikutetaan olevan kaikista eniten tyytyväisiä. Yksittäisiksi kehitysehdotuksista varhaiskasvatuksen suuntaan ehdotetaan lisää yhteistyötä, näkymistä tapahtumissa ja erilaisia tapahtumia. Parissa vastauksessa pohditaan, että perhepäivähoitaja voisi olla tarpeellinen.

Rautavaaran kouluun tyytyväisiä on 56 % ja tyytymättömiä vain 2 % vastaajista – kun otetaan pois ”Ei koske minua” -vaihtoehdon laittaneet, kouluun tyytyväisiä on 81 % prosenttia vastanneista ja tyytymättömiä 3 % vastaajista (vain yksi vastaaja). Lukio on jopa vielä arvostetumpi, sillä yksikään vastaaja ei ole tyytymätön lukion toimintaan. Avoimissa vastauksissa korostetaan lukion säilyttämisen tärkeyttä.

Kunnan tilojen siisteyden olla tyytyväisiä, yksikään vastaaja ei ole ilmaissut tyytymättömyyttään. Eniten kunnan tiloista asioidaan kirjastolla (58 %), kunnantalolla (58 %) ja liikuntatiloissa (42 %). Avoimissa vastauksissa tilojen todetaan olevan siistit, mutta niissä annetaan myös yksittäisiä kehittämissuhteita.

Etenkin liikuntamahdollisuudet ovat Rautavaaralla hyvät, sillä 76 % vastaajista kertoo olevansa tyytyväisiä niihin. Samoin 64 % vastaajista on tyytyväisiä yleisten alueiden viihtyvyyteen (tori, puisto, keskustan kadut, uimarannat, venevalkama, Kipari), joskin 31 % vastaajista on eri mieltä alueiden viihtyvyydestä. Avoimissa vastauksissa arvioidaan kriittisesti esimerkiksi tiestön kuntoa ja yksittäisten kohteiden (esimerkiksi uimarantojen tai frisbeegolf-radan) kuntoa.

Enemmistö vastaajista (53 %) on tyytyväisiä teknisen toimen henkilöstön toimintaan. 38 % vastaajista on tyytyväinen teknisten palvelujen määrärahan käyttöön, 24 % ei ole tyytyväisiä. Tekniseen toimeen liittyvissä kysymyksissä vastausvaihtoehdot ”Ei samaa eikä eri mieltä” sekä ”Ei koske minua” korostuvat. Todennäköisesti monilla vastaajilla ei ole vahvoja ajatuksia teknisestä toimesta. Yksittäisissä avovastauksissa arvioidaan teknisten palvelujen rahojen käyttöä.

Myös kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluihin ollaan enimmäkseen tyytyväisiä: 65 % vastaajista on tyytyväisiä vapaa-aikapalveluihin, 9 % on hieman eri mieltä. Avoimissa vastauksissa toivotaan lisää ja monipuolisempia liikuntakerhoja aikuisille, keskustelupaikkoja, teatteriesityksiä, kirjailijavieraita ja taidetta myös syrjäkylille. Hyvinvointia ja terveyttä voitaisiin edistää lisäämällä enemmän tapahtumia ja ohjausta, yhteisillä liikuntahetkillä sekä mainostamalla liikuntamahdollisuuksia paremmin. Nuorisopalveluihin ollaan avovastauksien perusteella tyytyväisiä.

Kokonaisuudessaan palveluihin ollaan tyytyväisiä, mutta niitä voi edelleen kehittää. Tulevien kuntalaiskyselyiden arviot näyttävät, miten tyytyväisyys palveluihin kehittyy.

Lopuksi

Kokonaisuudessaan kunnan toimialoihin ja toimintaan ollaan enimmäkseen tyytyväisiä. Myös Rautavaaraan kokonaisuutena ollaan kohtalaisen tyytyväisiä: 71 % vastaajista suosittelisi Rautavaaraa.

Kunnan vahvuutena nähdään luonto, mikä on hyvä pitää mielessä läpi kunnan koko toiminnan. Yhteisöllisyys, turvallisuus ja ympäristö ovat kunnan keskeisiä vahvuuksia.

Tulevaisuuden kannalta tärkeimpinä asioina nousivat muun muassa palvelut (pääasiassa terveyspalvelut), hyvän ilmapiirin ylläpitäminen, työpaikat, uusien asukkaiden saaminen ja vanhojen pysyminen paikkakunnalla sekä lukion säilyttäminen. Joissain vastauksissa korostuu myös tahtotila säilyttää Rautavaara itsenäisenä kuntana myös tulevaisuudessa.

Kysely antaa osviittaa siitä, miten kuntaa voitaisiin kehittää. Moniin palveluihin ollaan hyvin tyytyväisiä, mutta tulevaisuudessa kyselyissä voidaan vielä pyrkiä tyytyväisyyden nostamiseen entisestään. Kysely voidaan nähdä ennen kaikkea työkaluna ja palautekanavana niin päättäjille kuin kunnan henkilöstöorganisaatiolle oman toiminnan kehittämiseen. Monissa avoimissa vastauksissa on paljon konkretiaa. Lisäksi moniin parantamista tarvittaviin asioihin on reagoitu jo ennen kyselyä.

Välttämättä kaikki toiveet eivät ole realistisia: esimerkiksi terveyspalveluihin vaikuttaminen on vaikeaa, sillä sosiaali- ja terveyspalvelut ovat nykyisin hyvinvointialueen, ei kunnan, lakisääteinen tehtävä.

Kyselyn kehittäminen

Kuntalaiskyselyn olisi tarkoitus olla jokavuotinen, eli seuraavan kerran se järjestettäisiin alkuvuodesta 2027.

Kyselyssä 2026 kerättiin taustatietoja aiempaa kyselyä vähemmän. Voi silti pohtia, ovatko kaikki kysytyt taustatiedot tarpeellisia tai voisivat ne heikentää jopa vastaajien anonymiteettia. Toisaalta sukupuolta voisi kysyä vuonna 2027, jolloin sukupuolijakauman perusteella voidaan arvioida kyselyn edustavuutta sukupuolittain.

Kysely oli lyhyempi kuin vuoden 2025 kuntalaiskysely, mutta edelleen kysymysten määrä voi karsia vastaajia. Konkreettisesti tämä näkyy siinä, että vastanneiden keskuudessa alkupään avoimiin kysymyksiin on vastattu aktiivisemmin ja runsassanaisesti kuin loppupuolen kysymyksiin.

Samoin voi pohtia, pitäisikö avoimia kysymyksiä olla vieläkin enemmän. On toki hyvä tietää yleisellä tasolla, ollaanko eri palveluihin tyytyväisiä vai ei, mutta avoimet vastaukset antavat yleisesti ottaen enemmän konkreettista palautetta toiminnan kehittämiseen. Avoimissa kysymyksissä voisi vaatia myös enemmän perusteluita vastauksille. Avoimiin kysymyksiin voisi laittaa erikseen kysymykset siitä, mikä menee hyvin ja mikä vaatii kehittämistä, koska nyt onnistumiset ja kehityskohteet vaikuttavat menevän vastauksissa sekaisin.

Heti kyselyn alussa olisi voinut mainita, että lopussa on vielä vapaa sana, jolla voi antaa palautetta kunnalle. Kyselyn yhteydessä voisi myös muistuttaa, että kunta kerää jatkuvaa palautetta verkkosivuilla olevalla lomakkeellaan ja että palautetta saa antaa ympäri vuoden.

Lapset, nuoret, opiskelijat ja työttömät olivat aliedustettuina kyselyssä – alle 20-vuotiailta ei tullut vastauksia ollenkaan. Voi pohtia, miten tulevaisuudessa saataisiin enemmän lasten ja nuorten ääntä paremmin kuuluviin – voitaisiinko kuntalaiskyselyä tarjota enemmän esille koululla (esimerkiksi oppitunneilla) tai voitaisiinko sitä mainostaa myös työllisyyspalveluiden asiakkaille? Toisaalta etenkin lapsille ja nuorille voisi olla paikallaan tehdä täysin erillinen kysely, sillä monet kyselyn kysymyksistä voivat olla nuorille vastaajille hankalia/ei-ajankohtaisia.